

paa denne Udtalelse, skal jeg altsaa spørge den ærede Indenrigsminister, om han har tilladt eller agter at tillade Besidderen af Stamhuset Thorseng at ombytte Fæstejord med ikke-fæstepligtig Jord, og paa hvilke Vilkaar?

Indenrigsministeren: De Betragtninger, som den ærede Forespørger paa en Maade henvendte til Besidderen af Stamhuset Thorseng, finder jeg ingen Opfordring til at gaa ind paa. Derimod er der forskillige af hans øvrige Uttælinger, som jeg tror trænge til nogen Berigtigelse. Han talte først om den Masse af Hartkorn, som Jorddrotterne, som han kalder dem, uretteligen havde søgt at tilvende sig. (S. N. Hansen: Loven kalder dem Jorddrotter). Ja, Loven kalder dem saaledes; men jeg foretrækker nu at kalde dem Godseiere, et Ord, som det ærede Medlem selv har brugt, og som jeg tror, navnlig i vor Tid, er fuldt saa adækvat som det, han brugte. (S. N. Hansen: Jeg holder mig til Loven.) Jeg vil dertil sige, at jeg naturligtvis ikke kender de gamle Akter saaledes, at jeg er i Stand til at kunne negte det ærede Medlems Anbringende om, at selv de allerhøieste Embedsmænd, de, der vare satte til at overholde Fæstelovgivningens Eftersøvelse, havde misbrugt den. I dette Tilfælde kan jeg kun sige, at, have de gjort det, maa det i høj Grad misbilliges. Men det ærede Medlem glemmer, naar han taler om den Mængde Jord, der er gaaet over fra Fæstebønder til Jorddrotter, at dette paa ingen Maade er flet ved nogen Vilkaarlighed fra de Magthavendes Side eller altid er flet med god Villie fra Godseiernes Side. Nei, det ærede Medlem maa ikke glemme den Tilstand, hvori Fæstegodset den Gang befandt sig, og at det for Mangfoldige var en stor Byrde at have Fæstegods, at ikke saa ganske lidt af Fæstehartkornet med Nødvendighed er gaaet ud af Fæstebøndernes Raadighed, fordi Folk ikke vilde have det, fordi det ikke var muligt at faae det bortfæstet. Hvad den nærværende Tid angaar, debiterede den ærede Forespørger, at det skulde være af den Slags Ting, der hørte til Dagens Orden, at der blev givet Bevillinger til at inddrage Fæstejord. Jeg maa paa det Allerbestemteste modsige ham i denne Henseende; ikke blot fordi der er og allerede i længere Tid har været en alvorlig Erkjendelse i Ministeriet af, men fordi det er en Regel, som saa at sige aldrig bliver overskreden og ikke i en længere Narrække er bleven overskreden, at det overhovedet ikke tillades nogen Godseier at tage en Skjæppe Hartkorn, som ikke er fæstefrit, ind under sin Hovedgaard. Der gives ganske vist en hel Del Bevillinger; men disse Bevillinger ere i Reglen til Bønderne selv, der ønske at gjøre en Forandring enten i den ene eller i den anden Retning, og det skal staa fast, at der ikke er eller har været inddraget og — jeg skal tilføie — heller ikke har været Berettigelse til at inddrage en

enefte Skjæppe fæstepligtigt Hartkorn under Hovedgaardens Drift. Jeg er enig med den ærede Forespørger i, at det, der væsentlig maa være Opgaven for Indenrigsministeriet, er at holde paa det nuværende Fæstegods til Fordel for Fæstebønderne, saalænge det skal vedblive at være Fæstegods. Det er en Grundfætning, som jeg aldrig i mit Liv har benegtet og heller aldrig har fornegtet i min Virksomhed paa den Mads, hvor jeg for Tiden staar. Men jeg lægger en særlig Vægt paa at bruge Ordet „Godseier“, idet jeg ligesaa lidt fornægter, at Fæstegodset er Godseiernes Eiendom, om de end i Benyttelsen deraf ved Loven ere bundne til stærke Indskrænkninger. Det Hartkorn, som maatte være gaaet ud af Bondestandens Brug i de senere Aar, er ikke Andet, end hvad der ligesvem ifølge de Love, som udgjøre den bestaaende Ret, kunde gaa ud deraf. I denne Henseende maa jeg tillade mig at gjøre det ærede Medlem opmærksomt paa, at det er en lovlig Sag, som Ministeren slet ikke kan negte Tilladelse til, at inddrage Fæstejord under Hovedgaarden som Vederlag for Hovetets Afløsning, og derigjennem er meget kommet; det er en lovlig Maade, som Loven af 19de Februar 1861 § 2 anviser, og det er ikke mig bekendt, at der ad anden Vej for Tiden kan inddrages Fæstejord under Hovedgaarden end netop de her angivne. Naar derfor den ærede Forespørger har sagt, at det er til stor Skade for Bondestanden, at meget af dette Bøndergods er indtaget under Hovedgaardene, saa tror jeg, at han forverler Tiden, saaledes som den stiller sig nu, og saaledes som den har stillet sig i en tidligere Mennefsalder, og at han har overjet, at der ved Love, vedtagne af den nærværende Lovgivningsmagt, er givet den Udgang til at inddrage Fæstejord, som han jo ikke kan fortænte Godseierne i, at de nu bruge. — Jeg troede, at det ærede Medlem vilde have udtalt sig noget anderledes overfor mig, end han har gjort, naar han i sin Svær for denne Sag, der ligger ham paa Hjerte, og ikke ligger mig mindre paa Hjertet, havde set Sagen rigtig, og saaledes som den er, thi i det Tilfælde, her foreligger, er der ikke Spørgsmaal om, at et eneste Fjerdingaar Fæstegods gaar bort og bliver inddraget under Hovedgaarden. Dersom han havde ladet mig svare paa Forespørgslen, forinden han udtalte sig, kunde jeg paa det første Spørgsmaal, om jeg har givet Tilladelse til at lade fæstepligtig Jord blive ombyttet med ikke fæstepligtig, have svaret ham ligesvem ubetinget: Nei, jeg har ikke! og med Hensyn til det andet Spørgsmaal, om jeg agter at gjøre det og paa hvilke Vilkaar, kunde jeg vel have sagt ham Vilkaarene, men om jeg agter at gjøre det, er det mig ikke muligt at sige, saalænge Sagen ikke ligger for, og jeg ikke veed det Allermindste om Noget af det, som herved vil komme i Betragtning. Det Faktum, der har givet det ærede Medlem Anledning til denne Fore-